

Vývoj a přístupy BSS

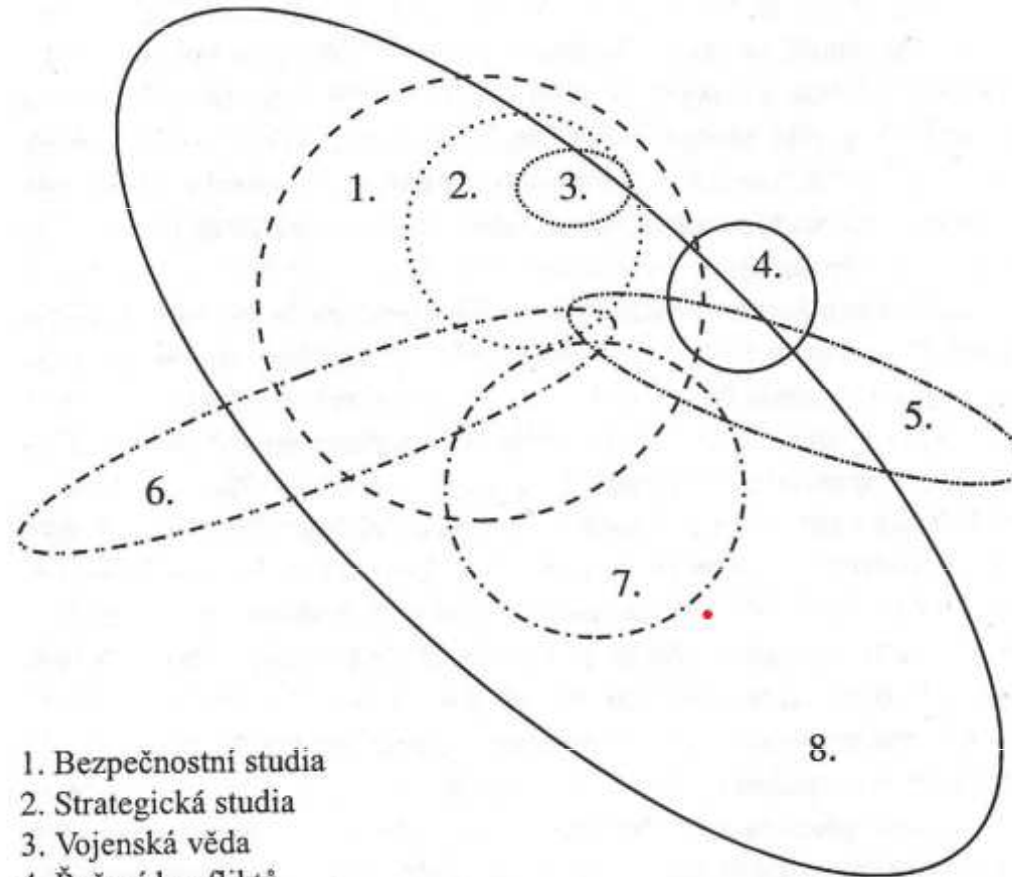
BSSb1101 Úvod do Bezpečnostních a strategických studií, 13. 11. 2024

Lucie Konečná

BSS – obecné informace

- Podobor mezinárodních vztahů
- Negativní vymezení bezpečnosti
- Rozšiřování agendy BSS
- Bezpečnost jako multidisciplinární pojem
- Konceptualizační otázky bezpečnosti:
 - 1.otázka: „Čí bezpečnost?“ se zaměřuje na objekty bezpečnosti.
 - 2. otázka: „Bezpečnost jakých hodnot?“ slouží k definování souboru ohrožitelných hodnot, jejichž bezpečnost má být zajišťována.
 - 3. otázka: „Bezpečnost před čím?“ se zaměřuje na zdroje hrozeb.
 - 4. otázka: „Kolik bezpečnosti?“ vychází z teze, že referenční objekt může být chráněn jen do určité míry, nikdy ne absolutně.

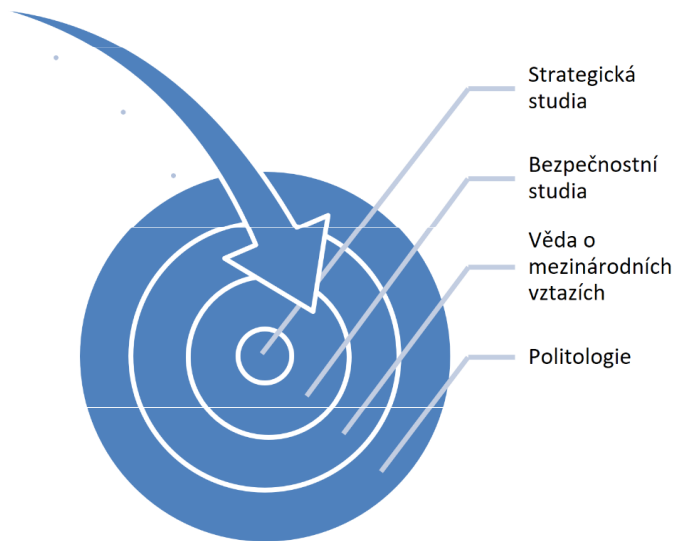
Bezpečnostní studia a jejich vztah k oboru mezinárodní vztahy

1. Bezpečnostní studia
2. Strategická studia
3. Vojenská věda
4. Řešení konfliktů
5. Mírová studia
6. Mezinárodní politická ekonomie
7. Rozvojová studia
8. Mezinárodní vztahy

Pozice bezpečnostních a strategických studií

Studia vnitřní
bezpečnosti

Bezpečnostní a strategická studia ve spektru vybraných věd

Vývoj BSS

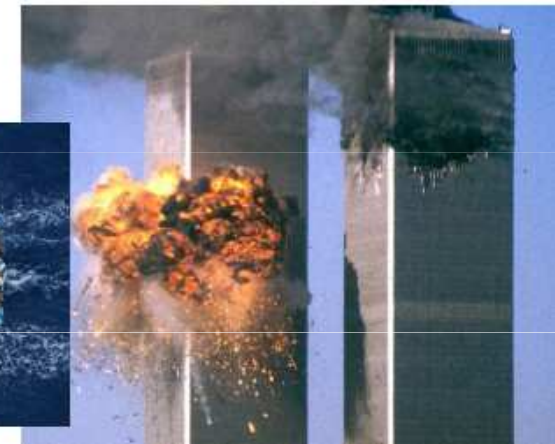
- Existují různá pojetí vazeb mezi **bezpečnostními a strategickými studii**, případně dalšími obory (někdy je odlišení závislé na geograficko-kulturním kontextu, jindy na přístupu k výzkumu bezpečnosti a strategie). Zřejmě nejčastější je v současnosti pojetí, které strategická studia chápe jako specifický sub-obor, zabývající se dominantně „tradiční“, resp. vojenskou bezpečností.
- **Sedm základních období:**
 - Meziválečné období
 - Padesátá léta
 - Období 1955-1965
 - Období 1965-1980
 - Období 1980-1989/1990
 - Období po skončení bipolární konfrontace
 - Období po 11. září

Mezinárodní „bezpečnostní“ pracoviště

1. ISSA - International Strategic Studies Association (<http://www.strategicstudies.org/>)
2. SIPRI – Stockholm International Peace Research Institute (<https://www.sipri.org/>)
3. PRIO - The Peace Research Institute Oslo (<https://www.prio.org/>)
4. UCDP – Uppsala Conflict Data Program (<https://ucdp.uu.se/>)
5. FFP – Fund for Peace (<https://fragilestatesindex.org/>)
6. GTD – Global Terrorism Databases (<https://www.start.umd.edu/gtd/>)

Rozšiřování konceptu bezpečnosti

- Vertikální vs. Horizontální osa bezpečnosti

Teoretické přístupy BSS

- Kritická bezpečnostní studia
- Torontská škola
- **Kodaňská škola**
- Velšská škola
- Pařížská škola

Kritická bezpečnostní studia

- Směr, který se konstruoval v průběhu 90. let
- Podle Waisové existují dvě hlavní charakteristiky:
 - a) Zkoumání rozdílů mezi euro-atlantickým přístupem a přístupem autorů Třetího světa
 - b) Pojetí individua jako samostatného referenčního objektu
- Mohammed Ayoob - teorie subalterního realismu:
 - Kritika zaměření na vnější hrozby
 - Rozdílné postavení států na periférii a států v euro-atlantickém prostoru
 - Vyloučení států Třetího světa ze světové bezpečnosti

Torontská škola

- 1994 konference v Torontu York University (Strategies in Conflict: Critical Approaches to Security Studies)
- Keith Krause a Michael C. Williams - Critical Security Studies: Concepts and Cases
- Tři hlavní body:
 - a) Otázky ohledně referenčního objektu bezpečnosti
 - b) Bezpečnost něco více než pouze vojenská bezpečnost
 - c) Změna způsobů studia bezpečnosti - zaměření na hodnoty, myšlenky a normy lidské bezpečnosti

Kodaňská škola

- Počátek 90. let - Barry Buzan, Ole Weaver and Jaap de Wilde - Security: A New Framework for Analysis
- Staré vs. nové pojetí bezpečnosti
- Pět druhů analytických rovin
- Sektorový přístup – rozlišení podle toho, jakou oblastí bezpečnosti se zabývá (vojenská, politická, ekonomická, společenská, environmentální bezpečnost)
- Teorie regionálních bezpečnostních komplexů
- Sekuritizace

Kodaňská škola - Sekuritizace

- Sekuritizace = intersubjektivní proces (sociálně konstruovaný proces - bezpečnost je nutné chápat v interakci mezi aktéry)
- Referenční objekty, aktéři sekuritizace a funkcionální aktéři
- Sekuritizační aktér je subjekt, který prostřednictvím řečového aktu prezentuje určitý problém jako bezpečnostní hrozbu – 2 fáze:
 - a) Zobrazení určitého problému jako existenční hrozby
 - b) Přijetí jevu jako hrozby a následné přijetí vhodných opatření
- Tři aspekty ovlivňující úspěšnost sekuritizace:
 - Povaha hrozby
 - Vnější kontext
 - Jazyková a gramatická kritéria řečového aktu

Kodaňská škola - Sekuritizace

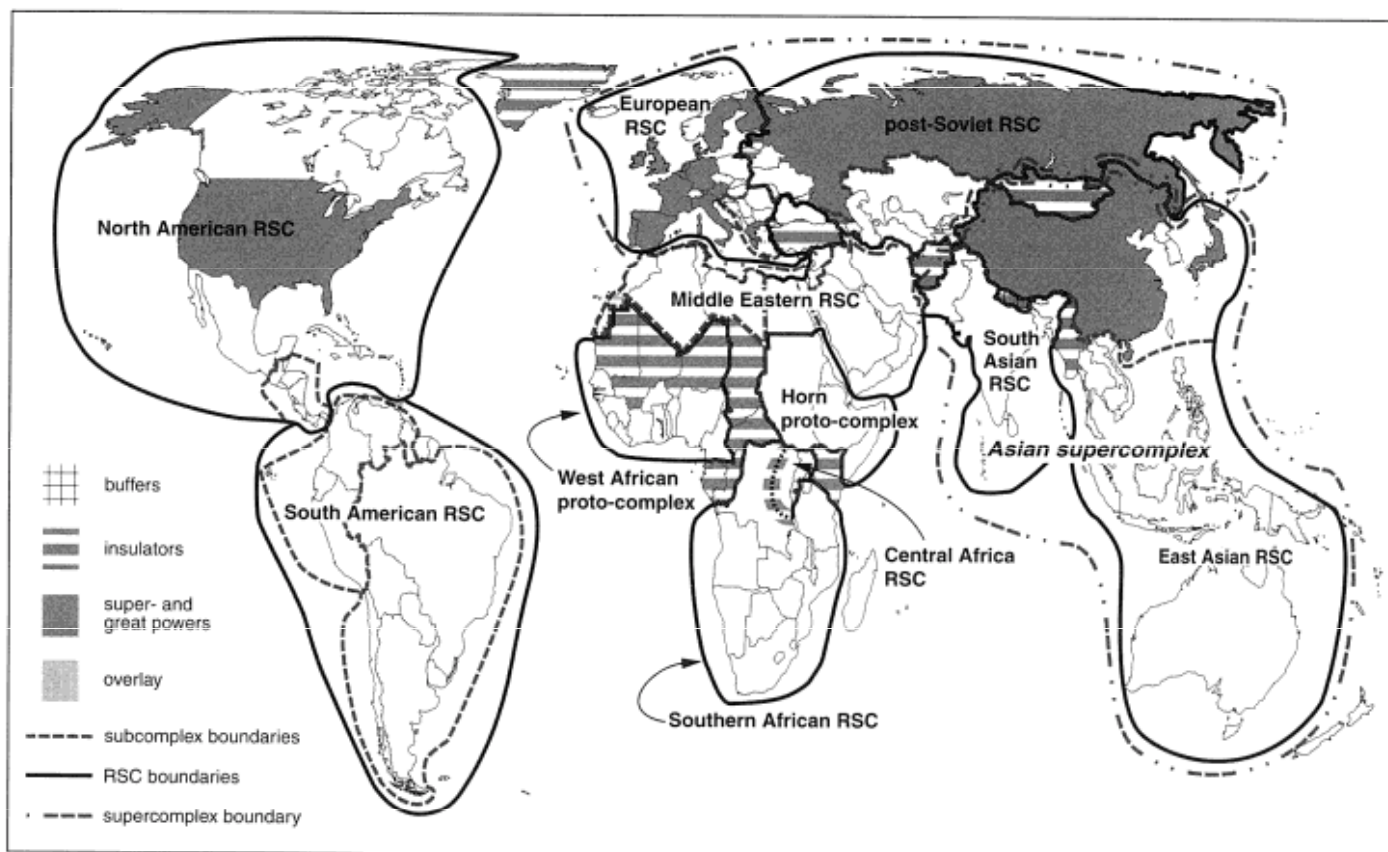
- typy jednotek:
 - o **referenční objekty** – ty jednotky, které cítí existenční ohrožení a mohou si legitimně nárokovat právo na přežití
 - o **aktéři sekuritizace** – hybatelé sekuritizace, prohlašují ref. objekty za existenčně ohrožené
 - o **funkcionální aktéři** – ti, kteří ovlivňují bezpečnostní politiku, ale nepatří mezi aktéry sekuritizace
- Př. znečištění řeky Bečvy 2020

Kodaňská škola – Teorie regionálních bezpečnostních komplexů

- Klasická globální rovina z dob studené války je pryč, největší relevanci mají regiony
- Definice BK= „skupina států, jejichž hlavní bezpečnostní náhledy a starosti jsou natolik provázané, že problémy národní bezpečnosti každého z nich nelze přiměřeně analyzovat či řešit odděleně“
- BK lze zachytit na škále: **negativní** – vzniklé na základě konfliktu; **neutrální** – bezpečnostní režimy, kde se státy sice vnímají jako hrozby, nicméně v zájmu omezení bezp. dilemat uzavřely dohodu na určitou dobu; **pozitivní** – pluralistické bezp. společenství, kde se nechystají státy použít sílu ani to od druhých nečekají;

Kodaňská škola – Teorie regionálních bezpečnostních komplexů

- Čtyři základní vlastnosti všech RBK:
 - Složený minimálně ze dvou států
 - Geograficky koherentní uskupení
 - Vzájemná bezpečnostní závislost
 - Bezpečnostní závislost hluboce ukotvená nikoliv permanentní

Map 2. Patterns of Regional Security Post-Cold War

Bezpečnostní architektura a vztahy mezi státy

- Alliance= Institucionální systém uspořádání vztahů mezi státy zaručující jejich bezpečnost. Vychází z předpokladu, že otázky a problémy související s bezpečností států nelze řešit individuálně.
- **Kooperativní bezpečnost** – trvalé úsilí o snížení rizika války, která není zaměřena na konkrétní stát nebo koalici států.
- **Kolektivní bezpečnost** - státy se vyhýbají použití síly ve vzájemných vztazích (dvě zásady - povinnost řešit všechny spory mírovou cestou, zákaz použití síly ve vzájemných vztazích).
- **Kolektivní obrana** - systém společné obrany proti vnějším hrozbám, tedy proti útokům států, které nejsou členy organizace.

Kodaňská škola – Vojenský a politický sektor

- Vojenský sektor – tradiční bezpečnostní studia
- Vojenský sektor – referenční objekt nejčastěji stát, sekuritizační aktér – vládnoucí pol. elita, největší hrozba – válka a konflikty
- Politický sektor - referenční objekt - stabilita a suverenity státu, sekuritizační aktér – političtí vůdci, hrozby - všechny nevojenské hrozby vůči st. suverenitě a legitimitě (př. separatistické tendence, regionální integrace, puče, protivládní protesty aj.)

Kodaňská škola – Ekonomický a environmentální sektor

- Ekonomický sektor - referenčním objektem mohou být jednotlivci, někdy státy (ekonomická stabilita a prosperita) a někdy celá mezinárodní ekonomika, sekuritizační aktér – státní orgány, mezivládní organizace a někdy i společnosti/firmy, hrozby – ekonomické ztráty, kolaps celé ekonomiky aj.
- Environmentální sektor - referenční objekt je životní prostředí nebo některé jeho strategické složky či zachování současné úrovně civilizace, aktéři sekuritizace – vlády, vládní agentury a mezivládní organizace (vlády stanovují pravidla pro aktéry, vynucují jejich dodržování), hrozby – narušení ekosystémů, potravinové problémy, energetické problémy aj.

Environmentální sektor

Témata environmentální agendy:

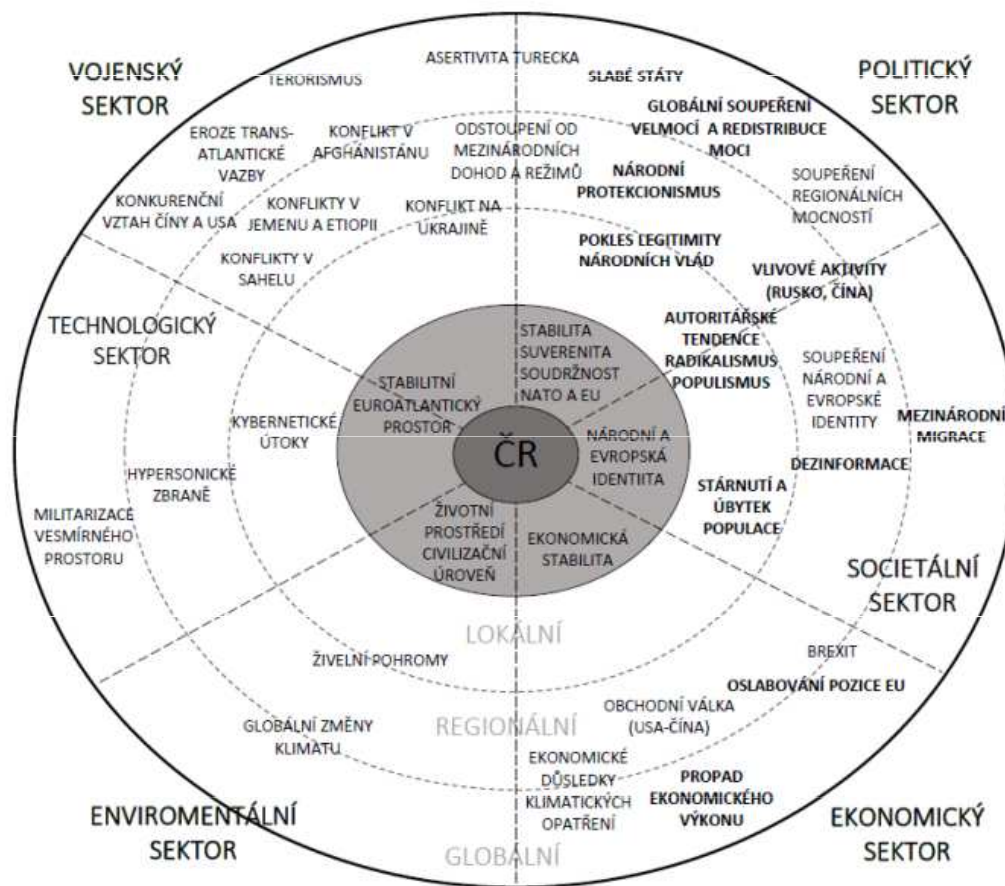
1. Narušení ekosystémů (změna klimatu, úbytek biodiverzity, desertifikace)
2. Energetické problémy (vyčerpání přír. zdrojů, nejrůznější formy znečištění)
3. Populační problémy (nárůst obyvatelstva a spotřeba přesahující únosnou kapacitu Země)
4. Potravinové problémy (chudoba, hladomor)
5. Ekonomické problémy (ochrana dlouhodobě neudržitelných způsobů výroby)
6. Občanské spory (poškození ŽP v důsledku konfliktů + násilné konflikty vyplývající z degradace ŽP)

Kodaňská škola – Společenský sektor

- Společenská bezpečnost = identitární bezpečnost
- Referenční objekt – národní bezpečnost, společenství/komunita
- Aktér sekuritizace – vůdci (politici, duchovní, kmenoví atd.)
- Ohrožení identity:
 - a) Migrace
 - b) Horizontální konkurence
 - c) Vertikální konkurence
 - d) Masivní úbytek populace
- Důležitý je způsob, jakým je identita konstruována, př.: Separace, Numerická převaha, Jazyk, Kulturní zvyky, Melting pot, Integrace skupin s vlastní historií atd.

Kodaňská škola – sektorová analýza

GRAF SEKTOROVÉ ANALÝZY

Velšská a Pařížská škola

- Velšská škola – rozšíření na nevojenské hrozby, referenční objekty – individuální lidské bytosti – koncept emancipace
- Koncept emancipace – lidská nezávislost (vzdělání, ekonomický růst, zdravé životní prostředí aj.)
- Velšská škola - Steve Smith (Critical Security Studies and World Politics), Ken Booth (Theory of World Security)
- Pařížská škola – sociologický pohled – význam slova a jeho vliv na realitu, bezpečnost je formována bezpečnostními profesionály - nadnárodní síť bezpečnostních profesionálů - (in)securitization process - (ne)sekuritizační proces
- Pařížská škola – Didier Bigo a Pierre Bourdieu, časopis Cultures et Conflits

Děkuji za pozornost